AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 10.11.2005
COM(2005) 565 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés (GMES): a gondolat születésétől a megvalósításig

{SEC(2005) 1432}

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés ... 3

Összefoglalás ... 3

1. A stratégiai vetület ... 4

2. A GMES az Unió szolgálatában ... 6

3. Végrehajtás ... 7

3.1. Első a felhasználó ... 7

3.2. A működőképes kísérleti szolgáltatások fokozatos bevezetése ... 8

3.3. Gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatások ... 8

3.4. Források ... 9

3.5. A meglévő kapacitások kihasználása ... 10

3.6. Hatásvizsgálat ... 11

3.7. Irányítás ... 12

3.7.1. Szerepek és felelősségek ... 12

3.7.2. Struktúrák ... 13

4. A GMES népszerűsítése/védjegypolitika ... 14

BEVEZETÉS

A GMES (globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés) célja a döntéshozó közintézmények igényeinek megfelelően folyamatos jelleggel megbízható és időszerű szolgáltatásokat nyújtani környezetvédelmi és biztonsági kérdésekkel kapcsolatban. A GMES az EU kezdeményezése, melyben az ESA (az Európai Űrügynökség) hajtja végre a világűrrel kapcsolatos feladatokat, és a Bizottság felelős a helyszíni és távérzékelt adatokra támaszkodó szolgáltatások meghatározásának és fejlesztésének irányításáért.

E közlemény leírja a GMES kialakítására vonatkozó stratégiát, amelynek kezdeti szakaszában az első három működőképes kísérleti szolgáltatás megvalósítása zajlik 2008-ig. A közlemény bemutatja azt a folyamatot, amely során a felhasználókkal közösen meghatározzák a szolgáltatások körét, és bemutatja a Bizottság azon célját, hogy biztosítsa a szolgáltatások folyamatosságát. Szintén foglalkozik a program egyes szakaszaihoz kapcsolódó megfelelő irányítási struktúrák létrehozásával.

ÖSSZEFOGLALÁS

Egy olyan korban, amikor az információ feletti rendelkezés és az információ helyes használata jelentős földrajzi-stratégiai vonzatokkal jár, fontos, hogy Európa is rendelkezzen szabad kapacitással szakpolitikai döntéseinek független, megbízható és időszerű értékelésére. A világűrbe telepített eszközöket és helyszíni technikákat (szárazföldi, légi és tengeri) is alkalmazó átfogó földmegfigyelő rendszer és az ehhez kapcsolódó, pontosan körülírt működőképes szolgáltatások kulcsfontosságúak a fenntartható fejlődés keretén belül a környezetvédelmi és biztonsági politikák végrehajtásához és nyomon követéséhez.

Jelenleg Európában a földmegfigyelő szolgáltatások iránti igény nő, de még nem egységes. Ezen két tényező változtathat: először is meg kell győzni a különböző szintű döntéshozókat arról, hogy ezek a szolgáltatások megbízhatóak mind minőségük, mind folyamatosságuk szempontjából; ez után meg kell tapasztalniuk, hogy a szolgáltatások valóban olyan mértékben segítik céljaik elérését, ami indokolja hosszú távú működtetésük, karbantartásuk és cseréjük költségeinek vállalását.

A kínálati oldalon Európa világszínvonalú eszközökkel és tapasztalattal rendelkezik. A megfigyelőrendszerek azonban általában egymástól függetlenül működnek, a lefedettség pedig sem a helyszíni, sem a műholdas megfigyelőrendszerek esetében nem teljes. Számos műholdas és helyszíni megfigyelőhálózat kísérleti jellegű, és nem tud olyan minőségű és annyira folyamatos méréseket biztosítani, ami működőképes szolgáltatások alapját képezhetné akár most, akár a jövőben. Míg nemzetközi partnereink jelentős összegeket fektetnek a globális megfigyelési kapacitás fejlesztésébe, Európa még mindig különböző nemzeti forrásokat és különböző nemzeti szabványokat használ.

A földmegfigyelés stratégiai jelentőségét és az ebben rejlő egyre sokasodó lehetőségeket felismerve Európa is kifejleszti működőképes kapacitását a GMES-program (a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelést célzó program) segítségével. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés célja a meglévő rendszerek összehangolása, garantáltan validált szolgáltatások nyújtása és még inkább ezek folyamatosságának biztosítása.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelést több lépésben, kísérleti szolgáltatások bevezetésével valósítjuk meg. Az első gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatások (szárazföldi, tengeri és vészhelyzeti szolgáltatások) 2008 végére volnának elérhetőek. Összesen 11 kezdeti szolgáltatást határoztak meg, amelyek folyamatos kiépítésével széles skálán mozgó szükségleteket lehetne kielégíteni.

Rövid távon a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés az EU és az ESA tagállamai által létrehozott, már létező helyszíni és űrbázisú megfigyelési kapacitásra épít. Hosszabb távon be kell fektetni új kapacitások működésbe állításába, hogy az adatok folyamatosságát, valamint a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatások fejlesztésének alapjául szolgáló infrastruktúrát biztosítani lehessen.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyeléssel kapcsolatos tevékenységek irányítása során az optimális komplementaritást is ki kell alakítani. A Bizottság tervezi, hogy létrehoz egy szervezeti egységet a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatások számára, a kereslet összefogása és a belső igazgatási rendelkezések javítása érdekében. Az EU és az ESA befektetéseit a világűrbe telepített eszközökbe az ESA kezeli a vonatkozó pénzügyi szabályoknak megfelelően. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés hosszabb távú irányítására szolgáló rendszerek kérdését meg kell vitatni az EU és az ESA tagállamaival.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatások nyújtásának alapfeltétele a hatékony adatkezelés és az információ megosztása. Az érdekeltek között folyamatos párbeszédet kell fenntartani a szükséges téradat-infrastruktúrák kifejlesztése érdekében, valamint támogatni kell az INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe) irányelvre vonatkozó javaslat megvalósítását. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés hozzá fog járulni a térinformatikai adatokhoz való hozzájutás, valamint az ilyen információ használata és összehangolása megkönnyítéséhez páneurópai szinten. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés a nemzeti rendszerek kölcsönös átjárhatóságának javításához és ezáltal a megfelelő európai szabványok kialakításának ösztönzéséhez alapvető eszköz.

Egyre fontosabb része lesz az EU nemzetközi partnereivel fenntartott kétoldalú kapcsolatoknak. Fejlesztésére a GEO (Földmegfigyelési Csoport) tevékenységének figyelembevételével kerül majd sor. Egyesítő jellegénél fogva a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési rendszer lesz Európa legnagyobb hozzájárulása a Globális Földmegfigyelő Rendszerek Rendszerének (GEOSS) tízéves végrehajtási tervéhez.

1. A STRATÉGIAI VETÜLET

A környezeti és biztonsági információk feletti rendelkezés földrajzi-staratégiai jelentőségű. A 2001 júniusában tartott göteborgi csúcson és a tanács határozatában[1] kifejezésre jutott az a politikai szándék, hogy 2008-ra **működőképes** és **független** európai kapacitás jöjjön létre.

2004. februári közleményében[2] a Bizottság felvázolta a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés által az Unió, mint nemzetközi szereplő fejlődésében betöltött stratégiai szerepet, és kijelölte a GMES végrehajtásának egyes elemeit. Az Európai Parlament

---

[1] 2001/C 350/02 tanácsi állásfoglalás (2001. november 13.).

[2] Globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés (GMES): GMES kapacitás létrehozása 2008-ig – 2004–2008-as cselekvési terv (COM(2004) 65 végleges)

támogatta a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési rendszer bevezetésének gondolatát.[3] A második Űrtanács megerősítette, hogy a Galileo után a GMES lesz az EU világűr-politikájának második nagy vállalkozása.

A megbízható és időszerű információ szükségességét a megnövekedett kereslet is igazolja. Európában, Amerikában, Ázsiában és Afrikában a természetes és az ember okozta katasztrófák, valamint a fokozottabb biztonság iránti igény is fejlettebb megfigyelőrendszereket tesznek szükségessé. A globális és a helyi szintű követelmények már ismertek.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés fontos szerephez jut az EU polgári védelmi szükségleteinek kielégítésében[4]. Ezenfelül lehetőséget teremt az európai biztonsági és védelmi politika kapacitásainak növelésére. A polgári és katonai együttműködési lehetőségeket ki kell használni a források kifizetődőbb használata érdekében, kiegészítve az EU Műholdközpontja (EUSC) működését ezen a területen.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés nagy segítséget fog jelenteni a környezetmegfigyelés és -értékelés terén és várhatóan hozzájárul a Bizottság és a tagállamok által fejlesztett közös környezeti információs rendszer megvalósításához. Segítségével könnyebben elérhetővé válik a környezeti információ, javul annak minősége, és az igényeknek jobban megfelelő és objektív környezeti állapotjelentések születhetnek.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés tehát helyi, regionális és globális kérdéseket is érint, alapvető ahhoz, hogy a földmegfigyelés gyakorlati felhasználásában az éghajlatkutatás, a környezetmegfigyelés és a polgári védelem terén Európa vezető szerepe fennmaradjon.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés eszköz ahhoz, hogy az EU a 2005. júliusi G8 csúcs ajánlásának megfelelően kivegye részét a globális éghajlatmegfigyelési rendszer megerősítésére irányuló nemzetközi erőfeszítésekből. Egy afrikai megfigyelőállomás létesítésével, valamint az AMESD (afrikai környezetmegfigyelés a fenntartható fejlődésért) kezdeményezés útnak indításával a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés hozzájárul az EU Afrika-stratégiájához[5]. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés kiemelt téma az Uniónak az Egyesült Államokkal, Oroszországgal, Kínával és Indiával folytatott párbeszédében.[6] Az Egyesült Államok a közelmúltban tette közzé stratégiai tervét egy integrált földmegfigyelési rendszer létrehozására. Oroszország és Japán is hasonló lépésre készül.

---

3 B5-0045/2004 európai parlamenti állásfoglalás az európai világűr-politika végrehajtásának cselekvési tervéről

4 A világűrrel és biztonsággal foglalkozó szakértői testület jelentése (2005. március)

5 „Az EU Afrika-stratégiája" COM(2005) 489 végleges (2005. október 12.)

6 Az EU–USA csúcson (A transzatlanti gazdasági integráció és növekedés erősítését célzó kezdeményezés) megállapodás született arról, hogy az űrbe telepített polgári célú technológiák használatával erősíteni kell az együttműködést a fenntartható fejlődés, a tudomány, a kutatás és a tudásalapú társadalom érdekében. Az EU–Oroszország csúcstalálkozón 2005 májusában tervet fogadtak el négy közös terület létrehozására. A közös gazdasági térség létrehozásának útitervében az EU és Oroszország megegyeztek abban, hogy megteremtik a GMES-program területén való gyümölcsöző együttműködés feltételeit. Az EU–Kína csúcson 2005 szeptemberében a felek egyetértettek abban, hogy erősíteni kell az EU és Kína együttműködését az űrkutatás terén, méghozzá közös földmegfigyelési és a földtudományok területén végzett tevékenységek révén.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés Európa legnagyobb hozzájárulása lesz a Globális Földmegfigyelő Rendszerek Rendszerének (GEOSS) tízéves végrehajtási tervéhez. Mind a környezetvédelem, mind a biztonság területén eredményez adatokat és szolgáltatásokat. Az EU részvétele a GEOSS-ban megkönnyíti a nemzetközi partnerekkel a környezetmegfigyelés területén folytatott adatcserét, és ösztönzi a földmegfigyelés fokozottabb kihasználását, valamint a világszintű megfigyelési rendszerek kialakítását.

Az EU kezdeményezéseként a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés számos partneri kapcsolat középpontjában áll. Ezeket a kapcsolatokat uniós szinten kell meghatározni, számolva az ügynökségek, a tagállamok, a hozzáadott értéket képviselő szolgáltatási ágazat (kkv-kat is beleértve), a felhasználók stb. szerepével.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés ösztönzi a gazdasági növekedést, mivel újszerű hozzáadott értékű szolgáltatások születését segíti elő. A Bizottság növekedési kezdeményezésében a gyorsan indítandó projektek között szerepel.[7] A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés minden bizonnyal arra készteti majd az ipari szektort, hogy bővítse szolgáltatásainak kínálatát, és kifejlessze azokat az újszerű megfigyelési, távközlési és információs technológiákat, amelyekre szükség lesz a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési kapacitás dinamikus fejlődése során, ezáltal lehetőséget teremtve az adatforrások fokozottabb használatára a magánszektorban is. Az európai ipari háttér fontos alap Európa önálló kapacitásának és független politikai döntéshozatalának biztosításához.

2. A GMES AZ UNIÓ SZOLGÁLATÁBAN

A GMES használatával a térinformatikai adatok számos uniós politikában játszhatnak szerepet, például

- Európa környezetvédelmi kötelezettségvállalásai terén, az Unió területén és világszinten is, hozzájárulva a közösség környezetvédelmi szakpolitikája[8], vagy akár nemzeti rendelkezések és a nemzetközi egyezmények kialakításához, végrehajtásához és ellenőrzéséhez;

- más uniós szakpolitikák terén, mint a mezőgazdaság, a regionális fejlesztés, a halászat, a közlekedés, külkapcsolatok, fejlesztési segélyek és a humanitárius segítségnyújtás;

- a közös kül- és biztonságpolitika terén, beleértve az európai biztonsági és védelmi politikát;

- más politikák terén[9], amelyek kihatnak az európai polgárok biztonságára közösségi és nemzeti szinten, vagyis az igazságszolgáltatás, a belügyiek és a vámpolitika, a külső határok felügyelete és kezelése[10].

---

7 "Európai növekedési kezdeményezés: Befektetés a hálózatokba és a tudásba a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében: zárójelentés az Európai Tanácsnak" COM(2003) 690 végleges (2003. november 21.)

8 A 6. környezetvédelmi cselekvési terv (2004–2010) foglalkozik az éghajlatváltozással, a természeti környezettel és a biológiai sokféleséggel, a környezet és az egészség kérdéskörével, valamint a természeti erőforrások és a hulladék kérdésével.

9 Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség munkáját is beleértve

Az Európai Bizottság szolgálatai évente több tízmillió eurót költenek térinformatikai adatok használatára számos szakpolitika területén; az EU Műholdközpontja is használ földmegfigyelési adatokat a közös kül- és biztonságpolitika, ezen belül az európai biztonsági és védelmi politika alátámasztására[11]. A politika jelenlegi és az előrelátható fejlődése alapján a közeljövőben e kiadások jelentős növekedése várható.

Néhány konkrét példa:

– a mezőgazdaságban: területek kiterjedésének ellenőrzése és agrár-környezetvédemi intézkedések;

– a halászatban: hajómegfigyelési és hajófelderítési rendszerek;

– a külkapcsolatokban: műholdas képek beszerzése egyes közösségi eszközök (pl. a gyorsreagálási mechanizmus) keretében;

– a környezetvédelemben: területhasználat és annak változásai, természeti csapások (pl. erdőtüzek, árvizek, szökőárak) és az éghajlatváltozás figyelemmel kísérése;

– a fejlesztési politikában: a vizek állapota, a növénytakaró és az élelmiszerbiztonság figyelemmel kísérése;

– a kutatásban: környezetvédelmi kutatás.

3. VÉGREHAJTÁS

3.1. Első a felhasználó

A jelenlegi fejlesztések célja erős felhasználóbázist teremteni a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés információs szolgáltatásainak. Ehhez fel kell mérni és aktualizálni kell az igényeket, a szolgáltatásokat pedig megbízhatóvá és hatékonnyá kell tenni.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés információs szolgáltatásainak felhasználói globális vagy helyszíni szinten részt vesznek a környezetvédelmi és biztonsági politikák kialakításában, végrehajtásában és nyomon követésében. Az Európai Bizottság az egyik legfontosabb felhasználó. Igényeit most mérik fel, a keresletet fokozatosan összefogják.

A felhasználókat biztosítani kell arról, hogy a szolgáltatások hosszú távon rendelkezésre fognak állni. Ehhez garantálni kell a világűrbe telepített, a helyszíni és az adatkezelési infrastruktúrák rendelkezésre állását.

Értékelési rendszereket kell létrehozni a szolgáltatások minősége, relevanciája és teljesítménye validálására. Az egyes szolgáltatások bevezetése szakaszokban történik. Az ezekre vonatkozó menettervek tartalmazzák a beindítás és az üzemeltetés költségeit.

---

10 „Biztonságos Európa egy jobb világban – európai biztonsági stratégia” Javier Solana, 2003. december 12.

11 Lásd a Tanács 2001. július 20-i 2001/555/KKBP együttes fellépését az Európai Unió Műholdközpontjának felállításáról, 2. cikk 1. pont: A Központ a 3. és 4. cikkben foglaltaknak megfelelően műholdas képi és kiegészítő adatok, adott esetben légi felvételek elemzésével készült anyagok elkészítésével támogatja az Unió döntéshozatali mechanizmusát a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) és különösen az európai biztonsági és védelmi politika (EBVP) keretében.

3.2. A működőképes kísérleti szolgáltatások fokozatos bevezetése

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés eleve összetett. Előfeltétele az űrből származó és a helyszíni (légi, vízi vagy szárazföldi közvetítésű) földmegfigyelési adatok integrálása a működőképes, felhasználóvezérelt alkalmazási szolgáltatásokba.

Tovább kell lépni a jelenlegi, projektalapú megközelítésen. A kapacitást fokozatosan kell kiépíteni világosan meghatározott prioritások alapján, és mindenkor a meglévő elemek felhasználására kell törekedni.

A szolgáltatások fokozatos bevezetése a következők függvénye:

- azok fejlettsége;
- azok népszerűsége a felhasználócsoport körében (relevancia a politikaalkotásban és végrehajtásban) továbbá
- a kereslet és a kínálat hosszú távú fenntarthatósága.

A kísérleti szolgáltatások és az ezekhez szükséges infrastruktúra finanszírozása közösségi, nemzeti és regionális források használatával történik. A szolgáltatások bevezetésének gyorsasága nagyban függ a források hatékony felhasználásától és megosztásától.

A kihívás abban áll, hogy az adatgyűjtő rendszerek kölcsönösen átjárhatóak legyenek, az adatforrások és az adatátviteli csatlakozások összehangoltak, szabványosak legyenek, hogy az adatok megosztásának ne legyenek szakpolitikai akadályai, hogy minőségbiztosítási rendszerek jöjjenek létre, hogy a különböző forrásokból származó adatokat különböző szinteken egyesíteni lehessen, valamint hogy újszerű, felhasználóbarát szolgáltatásokat kínáljunk, amelyek költséghatékonyak és fenntarthatóak is. Ezeket a fejleményeket egyetlen összefüggő programban kell egyesíteni anélkül, hogy a decentralizált irányítás előnyei csorbulnának vagy befektetésektől esnénk el.

Ki kell választani a közeljövőben rendelkezésre álló lehetőségeket, és meg kell állapítani azok hatósugarát. Ahhoz, hogy 2008-ra működőképes szolgáltatások legyenek, ezeket hamarosan be kell indítani.

3.3. Gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatások

Első lépésben a Bizottság megítélése szerint három gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatás esélyes arra, hogy megfeleljen ezen követelményeknek, és így működőképes kísérleti szakaszba lépjen. A Bizottság kialakított egy munkamódszert ezek kiválasztására és pontos hatókörük valamint módozataik meghatározására. A folyamat során műhelymunka zajlik (2005 októberében és novemberében), amelynek célja a fő felhasználócsoportok részvételét és elkötelezettségét erősíteni. A három szolgáltatás, melyet a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés tanácsadó testülete már javasolt az EU és az ESA felé: vészhelyzeti intézkedés, szárazföldi területmegfigyelés és tengeri szolgáltatások. Ezeket az A. melléklet ismerteti.

Az elsődleges cél továbbra is az, hogy a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatások széles választékát fejlesszük ki olyan szolgáltatásokból, amelyek megfelelnek a felhasználók igényeinek, és ugyanakkor gazdasági és társadalmi hasznuk indokolja a befektetést. Ezért további ilyen szolgáltatások kiépítésének támogatását készítik elő 2005–

2006 során. A gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatásokéval azonos validálási rendszert (lásd a B. mellékletet) használva újabb kísérleti programok kerülnek majd fokozatos bevezetésre, hogy a C. mellékletben felvázolt széles skálán kínáljunk szolgáltatásokat. Ezek között megtalálhatóak lesznek olyan szolgáltatások, mint a légköri megfigyelés, a külső határok felügyelete, válságmegelőzés – ezeknek egyes tagállamok nagy jelentőséget tulajdonítanak.

Fokozatosan ki kell fejleszteni és validálni kell számos működőképes kísérleti projektet, amelyek kiválasztott kutatási és fejlesztési projektekre alapulnak és támogatják a jelenleg folyó munkát. Ezért a Bizottság gondoskodik arról hogy a hatodik keretprogramban a jelenleg futó GMES-projektek támogassák lehetséges működőképes szolgáltatások bevezetését. A hatodik keretprogram fennmaradó, még le nem kötött forrásait amennyire csak lehet, a gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatásokra fordítjuk, amikhez hozzátartozik az alkotóelemek összeállítása – helyszíni, űrbéli és az adatkezelés – és a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési rendszer űrbeli komponensének kiépítése. A kísérleti szakaszban lévő első gyors bevezetésre kiválasztott szolgáltatások várhatóan 2008-ban lesznek elérhetőek.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatások sikeréhez alapvető egy európai térinformatikai infrastruktúra létrehozása, amit az INSPIRE irányelvre vonatkozó javaslat is előrevetít. A kísérleti projektek így egyben az INSPIRE-program kísérleti projektjei is volnának, szerves részét képeznék az INSPIRE végrehajtási programjának. Adatkezelési szabályokat kell kidolgozni annak érdekében, hogy az adatok beszerzése és felhasználása a szolgáltatók és a felhasználók számára is könnyebb legyen.

3.4. Források

Az elmúlt 5 év során hozzávetőleg 230 millió eurót fordítottak európai szinten a GMES-hez kapcsolódó demonstrációs szolgáltatásokra: az EU a hatodik keretprogramból 100 millió eurót mobilizál 2003 és 2006 között; az Európai Űrügynökség (ESA) az 5 év alatt 130 millió eurót fektet be az űrbéli, a földi és a szolgáltatói szegmensekbe.

Noha hosszú távon a szolgáltatásokat a felhasználóknak kell megfizetniük, az alapvető infrastruktúrába és technológiákba be kell fektetni a kísérleti projektek bevezetése előtt.

A Bizottság készíti a hetedik keretprogramot. A közösségi kutatási keretprogramban végzett kutatási és technológiafejlesztési tevékenység, különösen a környezetre irányuló tevékenység nagy mértékben földmegfigyelési adatokon alapul. Az EU világűr-politkájának második nagy vállalkozásaként a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés a tervek szerint a hetedik kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre irányuló keretprogramban (FP7) az űrkutatásra rendelkezésre álló támogatás túlnyomó részét megkapja.[12] Ebből az előirányzatból az űrbéli komponens költségvetésének nagy része fedezhető. Az Európai Űrügynökség 2,3 milliárd euróra becsüli a 2006-tól 2013-ig tartó időszak során az űrbéli komponensbe való befektetések összegét. Az EU és az ESA tagállamai tervezik, hogy ezt a befektetést kiegészítik egy űrügynökségi programmal, valamint esetenként nemzeti műholdrendszer kifejlesztésére irányuló programokkal.

A hetedik keretprogram "Környezet" témakörében finanszírozott kutatási projektek szintén segítenek majd megállapítani jövőbeni működőképes globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatásokat. Ezek a szolgáltatások adatokat és modelleket állítanak elő, amelyek hozzájárulnak a GEOSS kilenc társadalmi hasznú területének megvalósításához. Az

[12] COM(2005) 119 végleges, 2005. április 6.

“Információs társadalmi technológiák” témakör hozzájárul majd a GMES információ- és adatkezelési részéhez, az INSPIRE-program végrehajtásához, és ezáltal a GEOSS-hoz.

Sokkal összetettebb feladat a helyszíni és az adatkezelési komponensekre vonatkozó átfogó támogatási stratégia kidolgozása, mivel a tagállamokban számos különböző ügynökség között oszlik meg ezek felügyelete. A pénzügyi források összehangolására lesz szükség, valamint új források bevonására azokban az esetekben, ahol az infrastruktúra hiányosságait pótolni kell.

A nem kutatási és fejlesztési célú közösségi eszközök használatának lehetőségét a helyszíni és az űrbéli komponensek esetében is meg kell fontolni.

Egyelőre a GMES üzembe állítása a kínálati oldalon számos közszférabeli partnerség létrehozásával jár a kutatási költségvetések bevonásából eredő támogatás mellett. E partnerségek szerepe továbbra is létfontosságú marad, de amikor a szolgáltatások már a közügyek alakítása vagy végrehajtása szerves részévé válnak, azokért az intézményi felhasználóknak kell majd megfizetniük. Egyes területeken a globális környezetvédelmi és megfigyelési rendszer a magánszektorból is vonzhat ügyfeleket, megfelelő költségtérítési mechanizmusok mellett. Ilyen módon lehetőség nyílhat a magán- és a közszféra partnerségére.

Mindez persze csak akkor lehetséges, ha Európa elkötelezi magát a jobb koordináció és a meglévő források egyesítése mellett.

3.5. A meglévő kapacitások kihasználása

A GMES a lehető legnagyobb mértékben kihasználja a meglévő kapacitásokat, legyenek azok nemzeti vagy európai kapacitások. Ezeket fel kell térképezni, azokkal a jelenlegi és a tervezett infrastruktúrákkal együtt, amelyek a követelmények megvalósításához hozzá tudnának járulni, és biztosítani kell interoperabilitásukat. Fel kell mérni a hiányosságokat, a meglévő kapacitások pótlásának szükségességét, és ezeket megbeszélések tárgyává kell tenni az EU és hivatalai, az ESA, az EUMETSAT és e szervezetek tagállamai közt. Biztosítani kell, hogy a létező és tervezett működő műholdakat, helyszíni hálózatokat és téradat-infrastruktúrákat a lehető legnagyobb mértékben kihasználják Európában. A forrásokat – a többfelhasználású létesítményeket is beleértve – jobban össze kell hangolni és rendelkezésre kell bocsátani.

Ahhoz, hogy a göteborgi csúcson javasoltak szellemében önálló kapacitásokat biztosítson, Európának fokozatosan saját kapacitásaira kell támaszkodnia. Ennek érdekében meg kell határozni a közép- és hosszú távú stratégiát, számításba véve a nemzetközi partnerek között egyre növekvő kölcsönös függőséget.

Nem hagyható figyelmen kívül azonban, hogy bizonyos, a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés űrbeli komponensének fejlesztésével kapcsolatos intézkedéseket sürgősen meg kell tenni ahhoz, hogy az adatfolytonosság fenntartható legyen a következő 10–15 évben. A GMES-hez hasonló szolgáltatások nagy része jelenleg olyan műholdak megfigyelésein alapul, amelyek már meghaladták vagy néhány éven belül elérik névleges használati időtartamukat.

A legsürgetőbb műholdas megfigyelési követelmények teljesítésének érdekében az ESA (Európai Űrügynökség) főigazgatója azt javasolta az ESA tagállamainak, hogy biztosítsák a GMES jövőbeni űrbeli infrastruktúrájának (beleértve a kapcsolódó földi szegmenst) első fejlesztési szakaszait fedező kezdeti költségvetést. A Bizottság üdvözli a javaslatot, amely figyelembe veszi a Bizottságnak a kezdeti szolgáltatásokra vonatkozó terveit, nevezetesen a három gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatást. A Bizottság 2006–2007 folyamán a következő szempontok alapján felméri, hogy milyen mértékben járuljon hozzá a GMES űrbeli komponenséhez:

- a felhasználói követelmények végső meghatározása;
- a kezdeti szolgáltatások, különösen a három gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatás meghatározása; valamint
- a hetedik keretprogramra irányuló javaslat és az erre szánt költségvetés jóváhagyása.

Hiány- és hatékonyságvizsgálatokra kerül sor a helyszíni és űrbeli adatinfrastruktúrák tekintetében. 2006–2007 során az eredmények figyelembevételével jobban meg lehet majd határozni a jövőbeli közösségi hozzájárulásokat.

3.6. Hatásvizsgálat

Ez a közlemény a GMES-kezdeményezés irányítására irányuló stratégiát és az irányításban rövid távon bekövetkező változásokat részletezi. A Bizottság általános politikájával összhangban, mielőtt jelentős pénzeszközöket bocsátanának a működőképes kísérleti szolgáltatások megvalósítására, a GMES indokoltságát megbízható hatásvizsgálatok alapján igazolni kell. Az EU és az ESA tagállamainak e téren várható kötelezettségvállalásait figyelembe véve a hatásvizsgálatnak a GMES-re irányultabbnak kell lennie a hetedik keretprogramra vonatkozó hatásvizsgálatánál. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési rendszerrel kapcsolatos átfogó társadalmi-gazdasági szempontokat egy független tanácsadók által végzett tanulmány első szakasza mutatja be. A tagállamok szakértői csoportot hoztak létre a tanulmány módszertanának menet közbeni értékelésére.

A tanulmány szerint a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés megvalósításának számos stratégiai haszna lenne. A GMES kedvező hatásainak nagy része természeténél fogva nehezen fejezhető ki számokban. A tanulmány azonban jelentős mérhető haszonról is beszámol a 2005 és 2030 közötti időszakra vonatkozóan. A Bizottság szolgálatai előzetes hatásvizsgálatot végeztek. Ezt a társadalmi-gazdasági tanulmány következő hónapokban elkészülő zárójelentése után véglegesítik és teszik közzé.

A tanulmány második szakasza várhatóan 2005 novemberében zárul le. A tanulmány ebben a szakaszban a kedvező összhatást igazoló további tények keresésére fog összpontosítani, részletekre kiterjedő validálással és az érdekelt felekkel tovább folytatott párbeszéddel. Azonosítani fogja továbbá, hogy várhatóan mely földrajzi területeken és gazdasági ágazatokban jelentkeznek kedvező hatások, és megpróbálja szétválasztani a rövid és hosszú távú előnyöket. Ezek után kerül sor a hatásvizsgálat véglegesítésére és közzétételére.

3.7. Irányítás

A munka megfelelő megosztása és a szervezési lépések kijelölése elengedhetetlen feltétele a GMES sikeres megvalósításának.

3.7.1. Szerepek és felelősségek

Lényegbevágóan fontos, hogy az EU-intézmények, az ESA és e szervezetek tagállamai a munkálatokban egymást optimálisan kiegészítsék, világosan meghatározott szerepek és felelősségek alapján. Az EU feladata:

- meghatározni a prioritásokat és a követelményeket;
- összekapcsolni a politikai akaratot a felhasználói kereslettel; valamint
- biztosítani a szolgáltatások rendelkezésre állását és folytonosságát.

Az ESA feladata:

- támogatni és meghatározni az űrbeli komponens műszaki előírásait;
- megvalósítani az űrbeli komponenst, az európai kiválósági központok koordinálásával; valamint
- tanáccsal szolgálni az U-nak az űrbeli komponensre vonatkozó jövőbeli követelményekkel kapcsolatban.

A tagállamok:

- megerősíthetik a vonatkozó adatgyűjtési és irányítási tevékenységek belső koordinációját és összpontosíthatják a nemzeti keresletet;
- hozzájárulhatnak a szükséges téradat-infrastruktúrák és a helyszíni komponensek megvalósításához;
- támogathatják az űrbeli komponens megvalósítását.

Következésképpen az Európai Űrügynökség fogja irányítani a hetedik keretprogramban támogatásra kijelölt űrbeli infrastruktúrák fejlesztését, az említett program szabályainak megfelelően, e tevékenységeket az e területen végzett saját tevékenységeivel egyesítve. A Bizottság fogja irányítani a hetedik keretprogram keretében támogatott GMES-szolgáltatások fejlesztését, közvetlenül vagy kiszervezés útján. Ez lehetővé teszi a helyszíni megfigyelés adatainak optimális integrációját. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatásokra irányuló ESA-projektek befejezése után az ilyen szolgáltatások fejlesztése és megszilárdítása az EK hatáskörébe fog tartozni a hetedik keretprogram keretében végzett általános program szerves részeként.

A műholdas és helyszíni rendszerek üzemeltetését minden egyes esetben külön kell értékelni, az eszközök tulajdonjogának figyelembevételével. Üzemeltetésüknek a kormányközi szervezetekben, a tagállamokban és az iparban fellelhető szakértelem leginkább költséghatékony használatát kellene eredményeznie.

Meg kell majd határozni a működőképes GMES-szolgáltatásokhoz – mind a kísérleti szakaszban, mind a teljes értékű működés szakaszában – szükséges földmegfigyelési adatok beszerzésére irányuló tárgyalások lehető leghatékonyabb módját, Európa-szintű egységes megközelítésre alapozva.

3.7.2. Struktúrák

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés irányító struktúrájának lépést kell tartania a működőképes új szolgáltatások fokozatos fejlődésével és a felhasználói igények alakulásával. Pragmatikusnak, rugalmasnak és modulárisnak kell lennie. Szükségszerű tehát, hogy az irányító struktúra elég nyitott legyen ahhoz, hogy az új lépésekhez igazodni tudjon.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés sikeres megvalósítása az ipar aktív részvételét kívánja, különös tekintettel a kkv-k és a szolgáltatók részvételére. Az ipar részvételének lehetősége e közös európai érdekű projektekben továbbra is felmerül. E kérdésben megvalósíthatósági tanulmány/hatásvizsgálat fog készülni.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés szervezeti keretének létrehozásakor teljes mértékben ki fogják használni a Galileo-hoz kapcsolódó tapasztalatokat.

a) Rövid távon

Az EU-szinten meglévő igényeket fokozatosan összpontosítani fogják. A Bizottság a GMES irányításának megerősítésére a Bizottság keretében működő, a GMES-sel foglalkozó struktúrát fog létrehozni. A Bizottság meg fogja ugyanakkor erősíteni a GMES-kezdeményezéssel és a kapcsolódó területekkel foglalkozó tanácsadó testületek közti kapcsolatokat.

A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelési szolgáltatásokhoz létrehozandó új struktúra feladatai a következők lennének:

- a GMES-stratégia megállapítása a Bizottság GMES-hez kapcsolódó tevékenységeinek összehangolásához és a felhasználói igények egyesítéséhez

- kísérleti GMES-szolgáltatások kifejlesztése, a gyors bevezetésre kijelölt szolgáltatásokkal kezdve; valamint

- a folyamatban lévő és jövőbeli kutatási és technológiafejlesztési tevékenységek irányításának támogatása.

E struktúra magában hordozná annak a lehetőségét, hogy egy kezdeti GMES-irányítótestület kiindulópontjává váljon, és fokozatosan eljuthatna oda, hogy más uniós intézményeknek és ügynökségeknek is dolgozzon.

b) Középtávon (2007-től)

A hetedik keretprogrammal együtt beindul a működőképes szolgáltatások kísérleti szakasza. Ennek során folytatják a felhasználói követelmények egyesítését, hitelesítik a GMES-szolgáltatásokat, kifejlesztik a kapcsolódó infrastruktúrákat, és az adatokhoz való hosszú távú hozzáférést és a jobb interoperabilitást biztosító tárgyalásokat lezárják.

Ebben a szakaszban a Bizottság által létrehozott struktúra, ha megmarad, valószínűleg kibővül az EU és az ESA tagállamainak nemzeti, regionális vagy helyi hatóságaitól kirendelt személyzettel a működőképes szolgáltatások fejlődésével párhuzamosan. Ez a folyamat egy új struktúra felé való haladás szükségességét jelezné, amely révén közelíteni lehetne a hosszú távra szóló struktúrához. A Bizottság már rámutatott arra[13], hogy a GMES-re irányuló közös technológiai kezdeményezés az egyik olyan lehetőség, amelynek hatásosságát fel kell mérni a források egybegyűjtése és kritikus tömegek mozgósítása szempontjából. Ez a megközelítés képes lenne bevonni az érdekelt felhasználói szervezeteket a programba. Azt bizonyítaná, hogy a végfelhasználó hajlandó a folyamatba fokozatosan bekapcsolódni.

Azonban azt, hogy melyik a legmegfelelőbb irányító struktúra, mindent figyelembe véve kell felmérni. A Bizottság vállalja, hogy ezt a tagállamokkal együttműködve megteszi, a konzultációs GMES-tanácsadó testületben e célból bevezetett alcsoport keretében. Az alcsoport a hatodik keretprogram keretében végzett, a lehetséges szervezési modellek hatásának megállapítására irányuló tanácsadói tanulmányra[14] támaszkodhat.

c) Hosszú távon – a teljes értékű működés szakasza

Ebben a szakaszban bizonyos számú szolgáltatás kísérleti szakasza már sikeresen lezárult. Minden ilyen szolgáltatásnak meghatározott minőségű termékeket kell nyújtania és biztosítania kell ezek rendelkezésre állását. A szolgáltatások folytatódó rendelkezésre állása alighanem a felhasználók által és valószínűleg egy központi testület révén befolyásolt beszerzési megállapodások eredményeként fog megvalósulni.

4. A GMES NÉPSZERŰSÍTÉSE/VÉDJEGYPOLITIKA

Döntő fontosságú a nyilvánosság GMES-ről alkotott képének javítása mind a felhasználók, mind a szélesebb közönség körében. A Galileo nagy elismertségnek örvend a médiában, a GMES hasonló szintre emelése kitartó erőfeszítést igényel.

Megfelelő védjegy és a védjegyhez kapcsolódó, világosan megfogalmazott értékek bevezetésére van szükség. Az érdekelt felek részvételét fokozatosan növelni kell a nyilvánosságot folyamatosan tájékoztató program segítségével. E programnak többek között a nyilvánosság általi elismertségre kell törekednie, például a programnak nevet kereső, iskolák közti verseny révén.

A Bizottság 2007-re GMES-csúcstalálkozó szervezését tervezi. E csúcstalálkozó összehozná a köz- és magánszféra e kérdésben érdekelt legjelentősebb szereplőit az előrehaladás bemutatása, tapasztalatcsere és a világméretű integrált földmegfigyelő rendszerhez vezető út kijelölése érdekében.

---

13 Az európai világűr-politika alapjairól, COM(2005) 208 végleges, 2005.5.23.

14 „GOSIS-Jelentés (D3) a GMES lehetséges szervezési modelljeiről” – egyedi támogatási cselekvés a hatodik keretprogram keretében